

Wachtkamers

21 maart, 9:00

Waar kom ik vandaan? Ik herinner me het moment dat mijn jongste dochter met de vraag der levensvragen aankwam nog goed, inclusief mijn iets te expliciete antwoord en haar reactie: ieuw!

Een soortgelijke filosofische vraag stelt de Poolse architect-kunstenaar Malgorzata Maria Olchowska in de tentoonstelling Wachtkamers voor Architectuur die op 30 maart opent in het Red Star Line Museum in Antwerpen: waar komt architectuur vandaan?

Ik las het persbericht en bleef hangen bij het woord wachtkamers. Ik denk daarbij aan een ruimte waarin je bij de dokter met Sky Radio op de achtergrond in een tijdschrift staart totdat je in de behandelkamer wordt geroepen.

Mijn kleuterbrein was geactiveerd: waar zitten die onontdekte ruimtes dan te wachten, en hoe vind je ze als ontwerper? Ik stelde me voor hoe een rij ruimtes, als patiënten op stoelen zit te wachten tot de architect van dienst hen binnenroept: ruimte X, u bent aan de beurt om ontworpen te worden! Of, andersom, hoe de architect als een soort Indiana Jones zich met een kapmes door de jungle een weg baant richting een waanzinnige, onontdekte plek, en deze trots aan de mensheid presenteert.

Olchowska bedoelt iets anders: “een ruimte die wacht om ontdekt en ontworpen te worden.” Op de website van het Vlaams Architectuurinstituut, dat de tentoonstelling samen met het museum organiseert, wordt een en ander verduidelijkt. “Wat gaat er vooraf aan architectuur? Hoe beïnvloeden persoonlijke en collectieve herinneringen onze kijk op de gebouwde omgeving?” Dat onderzoekt Olchowska met behulp van maquettes en tekeningen.

Ik keek de preview van haar film *I am not going to cry*, over een stad van collagebeelden, waar een trein doorheen dendert en bouwkransen bezig zijn bouwelementen op te hijsen, als bagagestukken die we oppakken en meenemen naar een nieuwe plek. Het filmpje eindigt met een zee waarvan de enorme golven op een neer deinen. “Steden gaan op en neer, dat zien we nu bij de oorlog in Oekraïne of bij de aardbeving in Turkije en Syrië. Stadswijken die nu in puin liggen, worden vroeg of laat weer opgebouwd”, schrijft Olchowska.

Onwillekeurig gingen mijn gedachten terug naar Delft, de stad waar ik zeven jaar heb gestudeerd en gewoond, pal aan het spoor, in een zolderkamertje dat meedreunde met de langsrazende treinen; gaandeweg werd dat een dierbaar gegeven. Ik was geschokt toen ik in 2016 het station uitstapte en zag dat de Van Leeuwenhoeksingel met het huis waar ik mijn geliefde voor het eerst kuste, weg was; gesloopt voor de aanleg van de spoortunnel. Ik keek over de enorme zandvlakte die zich op de plek van het voormalige spoorviaduct uitstreckte, een tabula rasa die nu stukje bij beetje gevuld wordt met ‘wachtende ruimtes’. De nieuwe stationshal is Delfts blauw, net als het verderop gelegen appartementencomplex Nieuw Delft, erachter verrijst een bonte mix van zelfbouwoningen. “Ons brein ziet iets en maakt daar een reconstructie van op basis van zaken die we vroeger hebben gezien of meegemaakt”, aldus Olchowska.

Het geeft de nodige relativering aan het idee van de architect als genie, getroffen door een originele inval; vrijwel alles dat nieuw gebouwd wordt, baseren we op wat we kennen, en al eens is gebouwd. En het heeft iets troostrijks dat die Delftse beelden, samen met talloze andere herinneringen, in mijn brein en dat van anderen liggen opgeslagen. Wie weet worden ze nog eens (her)ontdekt.

Hoe dan ook: Olchowska heeft me nieuwsgierig gemaakt om deze tentoonstelling te gaan zien.

De tentoonstelling Wachtkamers voor Architectuur is te zien van 31 maart 2023 – 24 april 2023 in het Red Star Line Museum, Antwerpen.

Kirsten Hannema is architectuurcriticus en schrijft voor diverse media waaronder De Volkskrant.